

УДК 341.1:341.4

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2024.41.02>

Бринзанська О. В.

РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СФЕРІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ НАВКОЛИШНЬОМУ ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩУ

У статті охарактеризовано стан політики Міжнародного кримінального суду у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу та розглянуто сучасний етап її розвитку. Визначено два основні напрями політики Міжнародного кримінального суду у зазначеній сфері, що полягають у процесуальній діяльності, результат якої виражено у судових рішеннях, та позапроцесуальній діяльності, яка охоплює вивчення ситуацій, які не були завершені ухваленням процесуального рішення, та аналітично-політичну діяльність Міжнародного кримінального суду. Виявлено, що єдиним рішенням, у якому Міжнародний кримінальний суд, хоча і побічно, розглянув питання, пов'язані з заподіянням шкоди навколишньому природному середовищу, є ордер на арешт О. аль-Башира, колишнього президента Судану, у якому заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу тлумачилася як ознака злочину геноциду геноцидальний намір. Встановлено, що норми пп. «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту Міжнародного кримінального суду про заподіяння широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка є явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою, фактично не мають практики застосування. Констатовано відсутність у механізмі міжнародної кримінальної відповідальності Міжнародного кримінального суду засобів реагування на повідомлення про вчинення про заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу поза контекстом злочину геноциду та воєнних злочинів, що зумовило ініціювання правозахисниками та науковцями процесу змін до Статуту Міжнародного кримінального суду. На тепер ведеться робота щодо розробки Програмного документа для пропонування змін до Статуту Міжнародного кримінального суду в частині встановлення міжнародної кримінальної відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу як за екологічний міжнародний злочин та особливостей розслідування та судового переслідування злочинних діянь, які заподіюють шкоду навколишньому природному середовищу під час міжнародного або неміжнародного збройних конфліктів.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, навколишнє природне середовище, масштабна, довготривала та серйозна шкода, Статут Міжнародного кримінального суду, злочин геноциду, воєнний злочин, міжнародний екологічний злочин, незаконна експлуатація природних ресурсів.

Актуальність проблеми. Питання про необхідність розробки механізму міжнародної кримінальної відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, яке досягло визначеного порогу тяжкості, та доповнення Статуту Міжнародного кримінального суду (далі – Статут МКС) відповідними положеннями за останні роки вже неодноразово порушувалось як науковцями, так і активістами неурядових екологічних організації. Зокрема, предметом критики ставало те, що Статут МКС у чинній редакції практично не передбачає положень про заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу поза контекстом міжнародного збройного конфлікту: єдиною статтею, у якій згадується навколишнє природне середовище є підпункт «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС, згідно з якою до воєнних злочинів належить умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою [1]. Проте масштабна, довготривала та серйозна шкода навколишньому природному середовищу може бути спричинена поза контекстом збройного конфлікту, і її наслідки та вплив на людство можуть бути не менш небезпечними. Це обумовлює подальші пошуки варіантів вдосконалення міжнародного кримінального права та положень Статуту МКС у частині

визначення найбільш небезпечних для людства діянь, що є заподіянням шкоди навколишньому природному середовищу, яке досягло визначеного порогу тяжкості, як міжнародних екологічних злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вдосконаленню міжнародного кримінального права та положень Статуту МКС у вказаній частині присвячені роботи українських науковців: Буткевич О. В., Буценка А. П., Вереші Р. В., Ковтуна О. П., Кучинської О. П., Краснової Ю. А., Нігреєвої О. О., Садової Т. С., а також зарубіжних вчених А. Bustami, Y. Dinstein, S. Freeland, J. de Hemptinne, A. Lieber, F. Sands, Cymie R. Payne та ін. Разом з тим розвитку політики МКС у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу у дослідженнях зазначених науковців приділена невелика увага.

Мета дослідження. Метою становить розгляд розвитку політики МКС у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, відображену як у процесуальній діяльності МКС, виражену у рішеннях МКС, так і у позапроцесуальній діяльності – вивченнях ситуацій, які не були завершені ухваленням процесуального рішення, та аналітично-політичної діяльності суду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звертаючись до процесуальній діяльності МКС, зауважимо, що єдине рішення, у якому МКС побічно розглянув питання, пов'язані з заподіянням шкоди навколишньому природному середовищу, є ордер на арешт О. аль-Башира, колишнього президента Судану, виданий 12 липня 2012 року, у якому було зазначено про наявність підстав вважати О. аль-Башира причетним до вчинення злочину геноциду та злочинів проти людяності. Зокрема, під час переслідування народів фур, масаліт та загава у регіоні Дафур в процесі міжнародного збройного конфлікту між збройними силами Судану, які перебували під контролем уряду О. аль-Башира, та іншими воєнізованими формуваннями, відбувалось отруєння або руйнування природних та інших облаштованих у селищах вказаних народів джерел постачання води та спалення сільськогосподарських земель, що з огляду на посушливий клімат регіону знищило водні ресурси, місцеві флору та фауну, а також завдало значної шкоди ґрунтам, що на тривалий час унеможливило ведення сільськогосподарської діяльності [2]. Оскільки народи фур, масаліт та загава переважно ведуть сільськогосподарську діяльність і спосіб їхнього життя зберігає ознаки традиційного суспільства, у якому земля становить одну з найвищих цінностей, ці ознаки тлумачились МКС як свідчення геноцидального наміру. Отже, у цьому разі заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу становило спосіб знищення етнічних груп людей, що охоплювалось ознаками злочину геноциду [3, с.33, 36–37].

Наразі справа продовжує перебувати на стадії попереднього розгляду з огляду на відсутність обвинуваченого, оскільки Судан не визнав ордер на арешт та не передав обвинуваченого до МКС, а під час збройних заворушень 1 липня 2023 року між військовими організаціями Судану О. аль-Башир зник з місця ув'язнення.

Також до МКС надходили заяви про вчинення воєнного злочину, який має ознаки, визначені у підпункті «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС в частині заподіяння широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною у порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою. Зокрема, 27 січня 2016 року було Прокурором МКС було розпочато розслідування ситуації у Грузії та Південній Осетії під час збройного конфлікту між Грузією та Росією з 1 липня до 10 жовтня 2008 року. Серед обвинувачень, висунутих Грузією, було заподіяння військовими Росії шкоди долині Боржомі (Національний парк Боржомі – Харагаулі) та прилеглим територіям району Горі (Національний парк Колхеті), що полягала у підпалі 1100 га лісу, внаслідок чого було знищено місцеву флору та фауну, а також у розлитті 50 тонн нафти, частина з якої потрапила у Чорне море, а частина осіла у ґрунтах долини Боржомі, що спричиняє ерозію. Загалом, за підрахунками грузинської сторони, попередня оцінка шкоди, заподіяної навколишньому середовищу долини Боржомі, становить щонайменше 1 млрд ларі [4, с. 33, 36–37]. Проте, як вбачається з п. 53 рішення Палати попереднього провадження I МКС № ICC-01/15, відповідні обставини не розглядалися палатою та їм оцінка не надавалась [5]. Коментуючи це рішення Палати попереднього провадження I МКС, О. Tskhomelidze зазначив, що неприйняття

тверджені грузинської сторони про заподіяння широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу було зумовлено тим, що «забруднення нафтою акваторії порту Поті та Національного парку Колхеті не може розглядатись як воєнний злочин за підпункті «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС через невідповідність критерію довгострокової шкоди», а пожежі у долині Боржомі виникли внаслідок бомбардування грузинських військових кораблів, що відповідало критерію військової необхідності, а тому заподіяння навколишньому природному середовищу шкоди не порушувало підпункт «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС [6, с. 34].

Отже, на сьогодні у практиці МКС відсутні приклади притягнення до відповідальності за підпунктом «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС саме у частині широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу. Разом з тим у червні 2023 року Офіс Генерального прокурора направив звернення до МКС щодо розслідування підризу греблі Каховської ГЕС, яке відповідно до законодавства України було кваліфіковано за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених статтями 438 та 441 Кримінального кодексу України, тобто як порушення законів і звичаїв війни та екоциду.

Істотним чинником, який зумовив потребу у виробленні нової політики МКС у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу з подальшим внесенням змін до Статуту МКС, було отримання Прокурором МКС в порядку, регламентованому ст. 15 Статуту МКС, повідомлень про заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу поза контекстом порушення міжнародного гуманітарного права в частині способів та засобів ведення війни, а отже, за відсутності ознак, визначених у підпункті «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС, проте за наявності обставин, які потенційно могли б охоплюватись ознаками злочинів проти людяності.

Зокрема, у 2014 році до Офісу Прокурора МКС надійшло звернення міжнародного об'єднання юристів «Global Deligence LLP» від імені підданих Камбоджі стосовно дій Королівського уряду Камбоджі, які призвели до «широкомасштабного захоплення землі та масового примусового виселення», що «є злочинами проти людства згідно з міжнародним правом» [7]. Фактичні обставини полягали у тому, що після повалення диктатури «червоних кхмерів» у державі склалась ситуація неврегулювання права власності на земельні ресурси, внаслідок якого членами Королівського уряду Камбоджі та пов'язаних з ними осіб, з використанням корупційних схем було здійснено перерозподіл земельних ресурсів, що супроводжувалось примусовим вилученням земель, переселенням 770 тис. осіб (за підрахунком НГО), що становить 6% від загальної кількості населення Камбоджі, та застосуванням різних форм насильства, від погрози завідомо незаконним кримінальним переслідуванням до вбивств екоактивістів та спалень поселень у разі відмови від переселення. У зверненні скажники посилались на те, що вилучення земель з передачею їх у концесію зумовило вирубування лісів та деградацію ґрунтів на територіях заселення національних меншин, спосіб життя яких передбачає «особливу залежність та культурну прив'язаність до землі» [8, с. 4]. Наводячи у додатках до звернення наведені факти, юристи міжнародного об'єднання «Global Deligence LLP» обґрунтовують, що ці діяння були систематичними, об'єднаними єдиним умислом та вчиненими у рамках єдиної державної політики з використанням поліцейських та збройних сил держави, які перебували під контролем Королівського уряду Камбоджі. Це зумовлює неможливість ефективних розслідувань та кримінального переслідування в межах національних правоохоронних та судової систем, а тому з врахуванням принципу компліментарності, є підстави для звернення до МКС [8, с. 8]. Наразі ця ситуація продовжує перебувати на стадії перевірки Офісом Прокурора МКС, хоча вже 15 вересня 2016 року у Програмному документі Офісу Прокурора МКС було декларовано, що, крім злочинів, вчинених під час збройних конфліктів, МКС повинен зосередитись на співпраці з національними урядами для переслідування, крім іншого, незаконної експлуатації природних ресурсів та знищення навколишнього природного середовища [9, с. 6]. Разом з тим слід констатувати, що до лютого 2024 року, коли Офіс Прокурора МКС повторно наголосив на потребі у реагуванні на заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу в рамках механізму МКС, необхідних заходів щодо розслідувань заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу не було вжито.

Також 26 жовтня 2018 року НУО «Аль-Хак» (Al-Haq), «Аль-Мезан» (Al-Mezan) та Палестинський центр прав людини (PCHR) направив в Офіс Прокурора МКС повідомлення про знищення водних ресурсів, сільськогосподарських угідь, корисних копалин, глини, каменю та нафти Палестини службовими та приватними особами Ізраїлю, що є частиною політики анексії, оскільки, як стверджується у повідомленні «Ізраїль, разом із ізраїльськими та міжнародними недержавними суб'єктами, включаючи корпорації, незаконно видобував палестинські природні ресурси без законної згоди окупованого там населення та виключно на користь ізраїльської економіки та населення, включаючи незаконні ізраїльські поселення. Ізраїль також дозволяв і заохочував приватних суб'єктів експлуатувати природні ресурси Палестини. До таких приватних суб'єктів належать підприємства в сільськогосподарських і промислових поселеннях, а також ізраїльські та транснаціональні корпорації. Необмежена та одностороння експлуатація Ізраїлем палестинських природних ресурсів зрештою призведе до виснаження палестинських природних ресурсів, що завдасть шкоди окупованому населенню Палестини та порушить зобов'язання Ізраїлю згідно зі звичаєвим міжнародним правом» [10]. На підставі ч. 3 ст. 12 Статуту МКС 1 січня 2015 року уряд Палестини визнав юрисдикцію МКС стосовно «імовірних злочинів, вчинених на окупованій території Палестини зі Східним Єрусалимом включно, з 13 червня 2014 року», а 2 січня 2015 року Палестина приєдналась до Статуту МКС. Розслідування ситуації у Палестині Офіс Прокурора МКС розпочав 3 березня 2021 року і воно триває і дотепер [11].

Як вбачається з викладеного, дотепер МКС практично не застосовував положень підпункту «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС для кваліфікації діяння як нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою. Найбільш імовірними причинами цього, на нашу думку, є складнощі із визначенням оціночних ознак, зміст яких здебільшого встановлюється на підставі travaux préparatoires Статуту МКС, Елементів злочинів до Статуту МКС та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, а також високий поріг шкоди, що полягає у наявності сукупності усіх чотирьох ознак: масштабності, довготривалості, серйозності та непропорційності очікуваній військовій перевазі [12, с. 529]. Іншим чинником є також питання встановлення умислу та усвідомлення саме охарактеризованого у підпункті «iv» п. «b» ч. 2 ст. 8 Статуту МКС наслідку.

Серед позапроцесуальної діяльності МКС потрібно звернути увагу на розробку нових програмних документів, метою яких є підготовка до розгляду питання про розширення юрисдикції МКС у частині доповнення його Статуту положеннями про новий міжнародний злочин, що полягає у заподіянні шкоди навколишньому природному середовищу. Пропозиції науковців щодо визначення у актах міжнародного права екоциду як міжнародного злочину та визнання його п'ятим злочиним, на який поширюється юрисдикція МКС висувалось вже протягом тривалого часу. Зокрема, ще у 2010 році британська юристка Р. Higgins в рамках роботи Комісії ООН з міжнародного права запропонувала дефініцію екоциду як міжнародного злочину та охарактеризувала його елементи, що стали основою визначення ознак екоциду у сучасних проектах змін до Статуту МКС, акцентуючи увагу на тому, що «екоцид – загублений міжнародний злочин нашого часу» [13]. Паралельно з цим висувались пропозиції стосовно створення механізму для розгляду міжнародних екологічних злочинів, альтернативного МКС – укладення міжнародної конвенції з питань переслідування злочину екоциду, яка стала б правовою основою для створення міжнародного трибуналу для розгляду транснаціональних екологічних злочинів та справ про відшкодування завданих ними збитків, тобто до юрисдикції такого трибуналу можуть бути віднесені як кримінальні, так і цивільні справи [14, с. 44].

У грудні 2021 року НУО «Фундація «Стоп екоцид» (Stop Ecocide Foundation) направила заяву до 20-ї Асамблеї держав-учасниць щодо внесення змін до Статуту МКС в частині доповнення ст. 5 злочиним екоциду, який можна віднести до «найбільш тяжких злочинів, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства» і на які має бути поширена юрисдикція МКС [15].

Також 25 січня 2023 року Парламентська асамблея Ради Європи прийняла резолюцію «Вплив збройних конфліктів на довкілля», у якій висловила позицію про доцільність внесення змін до Статуту МКС в частині його доповнення положеннями про злочин екоциду [16]. Враховуючи цей міжнародний суспільний запит, у лютому 2024 року Офісом Прокурора МКС розпочато громадські консультації стосовно вироблення нової політики у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу в рамках механізму МКС, результати яких підлягають оформленню у Програмний документ (Policy paper), розроблений на основі положень Статуту МКС, інших нормативних документів МКС, а також положень міжнародних договорів, норм міжнародного звичаєвого права та практики міжнародних та національних судів. В рамках громадських консультацій державам, неурядовим організаціям та іншим зацікавленим суб'єктам було запропоновано направити свої пропозиції до Програмного документа стосовно екологічних злочинів, які повинні перебувати в межах юрисдикції МКС, їх ознак; особливостей розслідування та судового переслідування злочинів, які вчиняються шляхом використання навколишнього природного середовища або мають наслідком заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу; застосування принципу компліментарності та міжнародного співробітництва під час кримінального переслідування міжнародних екологічних злочинів [17]¹.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Керуючись викладеним, можна дійти висновку про те, політика МКС у сфері відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу поступово змінюється, схиляючись до визнання доцільності розширення юрисдикції МКС, поширюючи на її на міжнародні екологічні злочини, а також внесення змін до положень Статуту МКС в частині оцінки заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу як воєнного злочину з метою забезпечення їх ефективного застосування. Наступним етапом цих змін є розгляд та оприлюднення Програмного документа, який стане основою для подальшого розвитку положень міжнародного кримінального права в частині відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу.

Використана література:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду: міжнародний документ від 17 липня 1998 року. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 27.05.2024)
2. Second Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir № ICC-02/05-01/09-95. (2010, July). *International Criminal Court*. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2010_04825.PDF (дата звернення: 27.05.2024)
3. Sudan: Darfur assault on survival: A call for security, justice, and restitution. Physicians for Human Rights (PHR): report, 2006. 75 p. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)*. URL: <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-darfur-assault-survival-call-security-justice-and-restitution> (дата звернення: 27.05.2024)
4. Suvarian N. Georgia Blames Russia Federation for Ecocide during Russian-Georgian War. *Human Rights Ge.* 2008 (9). URL: <http://www.humanrights.ge/index.php?a=text&pid=7346&lang=eng> (дата звернення: 27.05.2024)
5. Situation in Georgia. Pre-trial Chamber I № ICC-01/15-4 13-10-2015 160/160 EO PT. *International Criminal Court*. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2015_19375.PDF (дата звернення: 27.05.2024)
6. Tskhomelidze O. Environmental crimes through the prism of the International Criminal Court. *Constitutional Law Review*. 2019. 24–35. URL: https://www.academia.edu/41168343/ENVIRONMENTAL_CRIMES_THROUGH_THE_PRISM_OF_THE_INTERNATIONAL_CRIMINAL_COURT (дата звернення: 27.05.2024)
7. Rogers R.J. Cambodia: Land Grabbing ICC Case. *Global Diligence*. URL: <https://www.globaldiligence.com/projects-and-news/2020/cambodia-land-grabbing-icc-case> (дата звернення: 27.05.2024)
8. Communication Under Article 15 of the Rome Statute of the International Criminal Court. *The Commission of Crimes Against Humanity in Cambodia July, 2002 to Present*. URL: https://static1.squarespace.com/static/5bf447e7365f02310e09e592/t/5eb178be2da21b0620c19194/1588689097212/executive_summary-ICC.pdf (дата звернення: 27.05.2024)

¹ The Office of The Prosecutor Launches Public Consultation On a New Policy Initiative To Advance Accountability For Environmental Crimes Under The Rome Statute. <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-launches-public-consultation-new-policy-initiative-advance-accountability-0>

9. Policy paper on case selection and prioritisation: Policy paper, 15 September 2016. *International Criminal Court*. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf (дата звернення: 27.05.2024)
10. Palestinian Human Rights Organisations Submit File to ICC Prosecutor: Investigate and Prosecute Pillage, Appropriation and Destruction of Palestinian Natural. *Al-Haq: defending human rights*. URL: <https://www.alhaq.org/advocacy/6144.html> (дата звернення: 27.05.2024)
11. Situation in the State of Palestine. ICC-01/18. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/palestine> (дата звернення: 27.05.2024)
12. Бринзанська О. В. Визначення ознак широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу у джерелах міжнародного кримінального права. *Юридичний електронний журнал*. 2024. № 3. С. 528–531. URL: http://lsej.org.ua/3_2024/129.pdf (дата звернення: 27.05.2024)
13. Higgins P. Missing international crime: ecocide crime. *Ecocide Law Expert P. Higgins*. URL: <https://pollyhiggins.com/> (дата звернення: 27.05.2024)
14. Greene A. The Campaign to Make Ecocide an International Crime: Quixotic Quest or Moral Imperative? *Fordham Environmental Law Review*. 2019. V. 30. № 3. URL: https://www.academia.edu/64598464/The_Campaign_to_Make_Ecocide_an_International_Crime_Quixotic_Quest_or_Moral_Impерative?auto=download&email_work_card=download-paper (дата звернення: 27.05.2024)
15. International Criminal Court. Statement to the 20th Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court. December 2021. *International Criminal Court*. URL: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP20/ASP20.GD.StopEcocide.07.12.pdf (дата звернення: 27.05.2024)
16. Environmental impact of armed conflicts: Resolution № 2477 (2023). *Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31600/html> (дата звернення: 27.05.2024)
17. The Office of The Prosecutor Launches Public Consultation On a New Policy Initiative To Advance Accountability For Environmental Crimes Under The Rome Statute (February, 2024). *International Criminal Court*. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-launches-public-consultation-new-policy-initiative-advance-accountability-0> (дата звернення: 27.05.2024)

References:

1. Rymyskiy statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu: mizhnarodnyi dokument vid 17.07.1998. [Rome Statute of the International Criminal Court]. Database «Legislation of Ukraine». Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text [in Ukrainian].
2. Second Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir № ICC-02/05-01/09-95. (2010, July). *International Criminal Court*. Retrieved from: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2010_04825.PDF
3. Sudan: Darfur assault on survival: A call for security, justice, and restitution. Physicians for Human Rights (PHR): report, 2006. 75 p. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)*. Retrieved from: <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-darfur-assault-survival-call-security-justice-and-restitution>
4. Suvarian, N (2008). Georgia Blames Russia Federation for Ecocide during Russian-Georgian War. *Human Rights Ge*. 9. Retrieved from: <http://www.humanrights.ge/index.php?a=text&pid=7346&lang=eng>
5. Situation in Georgia. Pre-trial Chamber I № ICC-01/15-4 13-10-2015 160/160 EO PT. *International Criminal Court*. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2015_19375.PDF
6. Tskhomelidze, O. (2019) Environmental crimes through the prism of the International Criminal Court. *Constitutional Law Review*. 24-35. URL: https://www.academia.edu/41168343/ENVIRONMENTAL_CRIMES_THROUGH_THE_PRISM_OF_THE_INTERNATIONAL_CRIMINAL_COURT
7. Rogers R.J. Cambodia: Land Grabbing ICC Case. *Global Diligence*. Retrieved from: <https://www.globaldiligence.com/projects-and-news/2020/cambodia-land-grabbing-icc-case> [
8. Communication Under Article 15 of the Rome Statute of the International Criminal Court. *The Commission of Crimes Against Humanity in Cambodia July, 2002 to Present*. URL: https://static1.squarespace.com/static/5bf447e7365f02310e09e592/t/5eb178be2da21b0620c19194/1588689097212/executive_summary-ICC.pdf
9. Policy paper on case selection and prioritisation: Policy paper, 15 September 2016. *International Criminal Court*. Retrieved from: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

10. Palestinian Human Rights Organisations Submit File to ICC Prosecutor: Investigate and Prosecute Pillage, Appropriation and Destruction of Palestinian Natural. *Al-Haq: defending human rights*. URL: <https://www.alhaq.org/advocacy/6144.html>
11. Situation in the State of Palestine. ICC-01/18. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/palestine>
12. Brynzanska, O. V. (2024). Vyznachennia oznak shyrokomasshtabnoi, dovhotryvaloi ta serioznoi shkody navkolyshnomu pryrodnomu seredovysshchu u dzherelakh mizhnarodnoho kryminalnoho prava. [Definition of signs of widespread, long-term and serious damage to the natural environment under the sources of international criminal law]. *Yurydychnyi elektronnyi zhurnal*. № 3. s. 528-531. URL: http://lsej.org.ua/3_2024/129.pdf [in Ukrainian].
13. Higgins P. Missing international crime: ecocide crime. *Ecocide Law Expert P. Higgins*. URL: <https://pollyhiggins.com/>
14. Greene, A. (2019). The Campaign to Make Ecocide an International Crime: Quixotic Quest or Moral Imperative? *Fordham Environmental Law Review*. V. 30. № 3. URL: https://www.academia.edu/64598464/The_Campaign_to_Make_Ecocide_an_International_Crime_Quixotic_Quest_or_Moral_Imperative?auto=download&email_work_card=download-paper
15. International Criminal Court. Statement to the 20th Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court. December 2021. *International Criminal Court*. URL: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP20/ASP20.GD.StopEcocide.07.12.pdf
16. Environmental impact of armed conflicts: Resolution № 2477 (2023). *Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31600/html>
17. The Office of The Prosecutor Launches Public Consultation On a New Policy Initiative To Advance Accountability For Environmental Crimes Under The Rome Statute (February, 2024). *International Criminal Court*. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-launches-public-consultation-new-policy-initiative-advance-accountability-0>

Brynzanska O. Policy of the International Criminal Court in the sphere of responsibility for damage to the natural environment

The article describes the state of the policy of the International Criminal Court in the sphere of responsibility for causing damage to the natural environment and considers the current stage of its development. Two main directions of the policy of the International Criminal Court in the specified sphere are defined. First of them is procedural activity, the result of which is expressed in court decisions, second of them is extra-procedural activity, which covers the study of situations that were not completed by the adoption of a procedural decision, and the analytical and political activity of the International Criminal Court. It was revealed that the only decision in which the International Criminal Court indirectly considered issues related to environmental damage is the arrest warrant for O. al-Bashir, the former president of Sudan, in which environmental damage is interpreted as a sign of the crime of genocide – genocidal intent. It was established that there is no practice of application norms of sub. "iv" par. "b" of p. 2 of Art. 8 of the Statute of the International Criminal Court about causing widespread, long-term and serious damage to the natural environment which would be clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated. It was established that the mechanism of international criminal responsibility of the International Criminal Court has lacks of means of responding to reports about acts of damage to the natural environment outside the context of the crime of genocide and war crimes, which caused the initiation of the process of changes to the Statute of the International Criminal Court by human rights defenders and scientists. Currently, work underway for development of a Policy Paper for proposing changes to the Statute of the International Criminal Court in terms of establishing international criminal responsibility for harming the environment as an environmental international crime and the specifics of the investigation and prosecution of criminal acts that cause harm to the environment under international or non-international armed conflicts.

Key words: *International Criminal Court, natural environment, widespread, long-term and serious damage to the natural environment, Statute of International Criminal Court, crime of genocide, war crime, environmental international crime, illegal exploitation of natural resources.*